

strstva. Tu bežno sklicevanje na tujo literaturo⁶ ne bi smelo zadoščati, posebno ker večina raziskav potrjuje, da je za otrokov vsestranski razvoj najbolj primerno okolje družina, ki jo sestavlja mati, oče in otroci.⁷

Zdi se torej, da gre pri predlagateljevem ponavljanju o skrbi za otrokovo korist za veliko zavajanje, saj predlog Družinskega zakonika otroku odreka prav njegovo temeljno pravico do očeta in matere. Prav o tej govorici tudi Listina temeljnih pravic EU (Charter of Fundamental Rights), na katero se predlagatelj sam sklicuje. Listina namreč pravi: "Vsak otrok ima pravico do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema, če to ni v nasprotju z njegovimi koristmi" (čl. 24, 3). ■

Opombe

1. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1), uradno prečiščeno besedilo, v: Uradni list RS, št. 69/2004, 24. 6. 2004, str. 8462; dosegljiv na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=49906> (15. 2. 2010).
2. Besedilo je dosegljivo na http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/DZak__22.12.2009_.pdf (15. 2. 2010).
3. Magnetogram javne predstavitve mnenj o predlogu Družinskega zakonika v Državnem zboru, 12. oktober 2009.
4. Listina je dosegljiva na naslovu: <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303SL01000101.htm> (15. 2. 2010).
5. Razlaga je dosegljiva na naslovu: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/04473_en.pdf (15. 2. 2010).
6. Verjetno je dvomljivo tudi sklicevanje na nekatere raziskave, v katerih "pišejo geji in lezbijke sami o sebi in svojih izkušnjah" (R. Kuhar, Vitalnost na akademski margini: razvoj gejevskih in lezbičnih študij v Sloveniji, v: Sodobna pedagogika, letnik 60 (2009), št. 4, str. 32). Ob tem je zanimivo, da je celotna številka 4/2009 Sodobne pedagogike posvečena razpravam o homoseksualnosti v šoli. K. Komidar in S. Mandeljc ob tem zapišeta, da "... ni razlogov, da s homoseksualnostjo povezani učni cilji ne bi bili eksplicitno vključeni v učne načrte" (K. Komidar, S. Mandeljc, Homoseksualnost skozi analizo učnih načrtov, šolskih učbenikov in šolske prakse, v: Sodobna pedagogika, letnik 60 (2009), št. 4, str. 169).
7. Prim. A. D. Byrd, Gender Complementarity and Child-rearing: Where Tradition and Science Agree, v: Journal Of Law & Family Studies, dosegljivo na <http://www.narth.com/docs/gendercomplementarity.html> (15. 2. 2010), in druge, ki jih lahko najdete na naslovu <http://www.24kul.si/> (15. 2. 2010).

Otrokove pravice v luči predloga Družinskega zakonika¹

✍ Barbara Brezigar

Predlagani zakonik otrokovo korist v zvezi s starševsko skrbjo opredeljuje kot skrb za otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe. Predlaganih sprememb ni dopustno utemeljevati samo z vidika pravic istospolnih partnerjev, temveč je nujno njihovo pravico soočiti z ustavno pravico otrok do zagotavljanja njihove koristi, ki je temeljno vodilo za ravnanje in postopanje z otroki in velja tako za starše kot tudi za javne organe. Varovanje otrokovih koristi je namreč tudi v javnem interesu.

Pravice otrok so bile v konvencijah o otrokovih pravicah vedno utemeljene z otrokovo koristjo, ki je objektivno priznana vrednota. Tretji člen Konvencije o otrokovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov leta 1989, jasno navaja, da morajo biti "pri vseh de-

javnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa," otrokove koristi glavno vodilo. V nadaljevanju konvencija države pogodbenice zavezuje, da otroku zagotovijo takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo.

Veljavna in predlagana družinska zakonodaja

Ko beremo veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki družino opredeljuje kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo, je jasno, da zakonsko besedilo sledi smeri, ki jih podajajo konvencije o otrokovih pravicah. Predlog Družinskega zakonika pojem družine redefinira kot življenjsko skupnost otroka z enim ali obema staršema ali z drugo odraslo osebo, če ta trajno skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene dolžnosti in pravice. Tako se zdi, da skuša predlog zakonskega besedila zaobiti otrokove koristi na račun nekoga drugega.

Dosedanja zakonska definicija družine je primernejša kot nova, ker ob upoštevanju največje koristi otroka v povezavi z roditeljsko pravico sledi naravni umestitvi otroka v družino. Predlog novega zakonskega besedila roditeljsko pravico opredeli kot starševsko skrb in tej umestitvi ne sledi. Zdaj veljavno zakonsko besedilo je ustrežnejše tudi v zvezi z dolžnostjo in s pravico staršev, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarjajo razmere, v katerih bo zagotovljen otrokov celostni razvoj.

“Otrok zaradi svoje telesne in duševne nerazvitosti proti odraslim članom skupnosti ni sposoben sam uveljavljati svojih interesov. Zato je pravica istospolnih partnerjev do nedisriminatornega obravnavanja glede vprašanja o posvojitvi otrok omejena s pravico otrokove največje koristi. Zaradi zavarovanja ene pravice se ne sme prekomerno posegati v drugo pravico.”

Foto: Matej Hožjan

Za pojem družine že doslej ni bila potrebna življenjska skupnost otroka z obema staršema. Zadostovalo je, da otrok živi z enim roditeljem ali s posvojiteljem oziroma z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti.²

Pravica istospolnih partnerjev pred otrokovo koristjo

Predlog Družinskega zakonika otroka sicer formalno postavlja pred starša, vendar pa dejansko – vsebinsko – ne zagotavlja vsega tistega, za kar se predlagatelj v obrazložitvi predlagane spremembe zavzema.

Predlagana redefinicija družine je očitno namenjena možnosti, da istospolna partnerja zasnujeta družino s posvojitvijo, saj ima po predlagani ureditvi zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola enake pravne posledice kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost

dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok. Predlagatelj zakonika meni, da za drugačno pravno ureditev ni ustavno dopustnega razloga, in se sklicuje na odločbo Ustavnega sodišča RS, št. U-I-425/06-10 z dne 2. 7. 2009 (UL, št. 55/09), v kateri je Ustavno sodišče RS ugotovilo, da drugačen režim dedovanja med istospolnima partnerjema posega v pravico pobudnikov do nediskriminatornega obravnavanja.

Vendar predlagatelj zavrača, ko iz navedene ustavne odločbe izpelje sklep, “da ima zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola enake pravne posledice kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok v postopku posvojitve.” Ustavna odločba, ki govori o premoženjskih razmerjih, ne

more biti podlaga za spremembo koncepta družine in urejanje posvojitve.

Ko predlagatelj navaja, da ne vidi stvarnega razloga, ki ne bi temeljil na osebnih okoliščinah (v tem primeru v spolni usmerjenosti), zaradi katerega te posvojitve ne bi smele biti dovoljene, povsem spregleda otrokove koristi, ki so sicer navedene kot vodilo vseh predlaganih sprememb. Težko je sprejeti misel, da je otrokovo življenje v istospolni partnerski skupnosti za otroka največja korist, kar zahtevata 3. in 18. člen Konvencije o otrokovih pravicah.³

Otrokova korist mora biti vselej na prvem mestu

Istospolni partnerji in otroci sta skupini, ki uživata ustavnopravno varstvo. Istospolni partnerji uživajo ustavno varstvo posredno skozi 14. člen Ustave RS, ki vsakomur zagotavlja enake človekove pravice in temeljne svoboščine. Otroke pa varuje 56.

člen Ustave RS, ki določa, da otroci uživajo posebno varstvo in skrb ter se jim zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem ter zlorabljanjem. Otrok zaradi svoje telesne in duševne nerazvitosti proti odraslim članom skupnosti ni sposoben sam uveljavljati svojih interesov. Zato je pravica istospolnih partnerjev do nediskriminatornega obravnavanja glede vprašanja o posvojitvi otrok omejena s pravico otrokove največje koristi. Zaradi zavarovanja ene pravice se ne sme prekomerno posegati v drugo pravico.

Čeprav je otrok iz naravnih razlogov, ki se jih z zakonom ne da preprečiti, velikokrat prikrajšan do pravice, da ima mater in očeta, pa tega ne moremo enačiti s primerom, ko bi otroku to pravico odvzel zakon. Otrokova korist je konvencijsko in ustavno varovana. Predlagani zakonik otrokovo korist v zvezi s starševsko skrbjo opredeljuje kot skrb za otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe. Predlaganih sprememb ni dopustno utemeljevati samo z vidika pravic istospolnih partnerjev, temveč je nujno njihovo pravico soočiti z ustavno pravico otrok do zagotavljanja njihove koristi, ki je temeljno vodilo za ravnanje in postopanje z otroki in velja tako za starše kot tudi za javne organe. Varovanje otrokovih koristi je namreč tudi v javnem interesu.

Kaj pomeni otroku odvzeti pravico do matere in očeta in kako je to povezano z njegovimi čustvenimi in psihosocialnimi potrebami ter celovitim osebnostnim razvojem, ni več samo vprašanje prava, temveč predvsem vprašanje stroke s področja pediatrije, psihologije, sociologije in drugih znanosti. Predlagana rešitev upošteva samo interese istospolnih partnerjev, povsem pa zanemari drugo ranljivo skupino – otroke. ■

Opombe

1. Članek je napisan na osnovi sprejetih stališč Vrhovnega državnega tožilstva RS, ko je obravnavalo predlog Družinskega zakonika.
2. Karel Zupančič, Družinsko pravo, Uradni list RS, Ljubljana 1999, stran 44.
3. Prav tam, stran 13 in 14.